

استفاده از فناوری‌های نوین در تدریس زبان و نگرش مدرسان و زبان‌آموزان به جایگاه موازین اخلاقی در کاربرد این فناوری‌ها

وحیدرضا میرزائیان^۱

دریافت: ۱۳۹۵/۰۴/۲۶؛ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۷/۰۵

چکیده

یکی از دغدغه‌های بشر امروز، با وجود هردین و آیین، رعایت اخلاق و شئون انسانی است؛ این مقاله نیز با تکیه بر همین مهم نگاهی دارد به لزوم رعایت معیارهای اخلاقی هنگام استفاده از فضای مجازی در آموزش و یادگیری به صورت عام و آموزش زبان به صورت خاص. سعی شده است تا شناختی از وضعیت موجود در زمینه رعایت موازین اخلاقی و محیط‌های آموزش مجازی و همچنین لزوم جلب توجه دانشجویان و مدرسان به این حوزه ارائه شود. در این مقاله از روش پرسشنامه‌ای استفاده شده و دو نوع فرم نظرسنجی تهیه شد که نوع اول برای مدرسان زبان و نوع دوم برای زبان‌آموزان تدوین و توزیع گردید. تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها نشان داد که اکثر مدرسانی که از رایانه برای آموزش زبان استفاده می‌کنند، هنگام روبرویی با اطلاعات شخصی زبان‌آموزان، حریم شخصی ایشان را رعایت نموده‌اند. همچنین دانشجویان هم نسبت به پخش تصاویر خود در فضای مجازی بیشترین حساسیت را نشان دادند و از کنترل ورود و خروج و سایر فعالیت‌های خویش در فضای مجازی توسط استادان احساس نامناسبی نداشتند. در این مقاله از آزمون کای-اسکوئر استفاده شد و نتیجه این بود که تفاوت معناداری بین جنسیت و لزوم رعایت موازین اخلاقی، هنگام یادگیری در فضای مجازی وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: فناوری‌های نوین، آموزش زبان، فضای مجازی، معیارهای اخلاقی.

۱. استادیار کاربرد رایانه در آموزش زبان، گروه زبان انگلیسی دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

mirzaeian@alzahra.ac.ir

مقدمه

در حال حاضر بسیاری از دانشگاه‌های کشور از جمله دانشگاه علم و صنعت ایران، امیرکبیر، شهید بهشتی، تهران، صنعتی شریف، شاهد، مالک اشتر و... دوره‌های آموزش الکترونیکی راه‌اندازی نموده‌اند، اما نکته‌ای که مغفول مانده، عدم توجه مدرسان این حوزه به لزوم رعایت مؤلفه‌های اخلاقی در تعاملات خویش با دانشجویان می‌باشد (فراهانی و جام لیلا، ۱۳۹۰، ۶). با وجود این که این فناوری فرصت‌های نوین بی‌شماری را در اختیار مدرسان و دانشجویان قرار داده است تا گام‌های جدیدی در جهت بهبود و تسریع آموزش زبان بردارند (استنلی، ۲۰۱۳: ۱۲)، اما دغدغه‌ها و نگرانی‌های خاص خود را نیز به همراه داشته و دارد که باید به طور جدی بدان توجه شود (حسن و هراتی نیک، ۱۳۹۰: ۵). البته این نگرانی‌ها تنها مربوط به کشور ما نیست و حتی در کشورهای پیشرفته - که توجه خاصی به حفظ حریم خصوصی افراد می‌شود و این امر را در قانون مدنی خود گنجانده‌اند - نیز بعضاً مورد بی‌عنایتی قرار می‌گیرد (بیتی، ۲۰۱۰: ۱۲).

این فناوری فرصت‌های بی‌شماری را در اختیار مدرسان و زبان‌آموزان قرار داده است تا بتوانند از این امکانات در جهت بهبود و تسریع زبان‌آموزی استفاده کنند (استنلی، ۲۰۱۳: ۴۳). اما این شیوه دارای دغدغه‌ها و موازین اخلاقی خاص خود است که باید مورد توجه قرار گیرد (حسن و هراتی نیک، ۱۳۹۰: ۴۵). متأسفانه حتی در کشورهای پیشرفته نیز که حفظ حریم خصوصی افراد و صیانت از اطلاعات حائز اهمیت بوده و در قانون مورد توجه قرار گرفته است، موازین اخلاقی چندان رعایت نمی‌شود (بیتی، ۲۰۱۰: ۱۴).

در این مقاله هم به مدرسان این حوزه و هم به زبان‌آموزان توجه شده و مهم‌ترین نکاتی که از نگاه محقق، شایسته بررسی و دقت نظر بوده است به شرح مقابل بیان شده است: موازین اخلاقی حائز اهمیت در شرایط فعلی زبان‌آموزی در مراکز آموزش الکترونیکی کدامند؟ نگرش مدرسان و زبان‌آموزان به حفظ حریم خصوصی و رعایت معیارهای اخلاقی و امنیت اطلاعات چگونه است؟ آیا نگرانی‌هایی وجود دارد و اگر پاسخ مثبت است، این نگرانی‌ها کدام است؟ راه‌حل‌های ممکن برای رفع این نگرانی‌ها کدام است؟

در زبان‌آموزی به کمک رایانه، این وسیله نقش ابزار را ایفا می‌نماید (توماس، هایو و وارشوئر^۱،

فصلنامه علمی-پژوهشی

۴۰

دوره هشتم
شماره ۳
تابستان ۱۳۹۵

1. Beaty
2. Stanly
3. Beaty
4. Thomas, Hayo, & Warschauer

۲۰۱۲: ۷۷). مدرسان این حوزه، نقش سازمان دهنده، ناظر و ارزیاب را دارند، اما در شرایط کنونی، استادان مربوطه نقش طراح، تولیدکننده، سناریونویس، تهیه‌کننده، مشاور فنی و مدرس آموزش الکترونیکی را نیز بر عهده دارند (زوی، ۲۰۱۲: ۲۲). علاوه بر این، مدرسان از سیستم‌های یادگیری الکترونیکی استفاده می‌کنند که بتواند در کار گروهی نیز تأثیرگذار باشد (چائو، ۲۰۱۳؛ هیلر و هیکس^۲، ۲۰۱۴). به طور خلاصه می‌توان گفت نقش مدرسان زبان‌آموزی به کمک رایانه بیشتر هدایت‌کننده و منتقد است (رابلیروآرون^۳، ۲۰۱۲: ۲۱). پس می‌بینیم با این همه مسئولیت که بر دوش ایشان نهاده شده است، که سنگینی آن به خوبی حس می‌شود. توجه به موازین اخلاقی در استفاده از این فناوری برای زبان‌آموزی نیز مسئولیت خطیر دیگری است که مدرس باید بدان توجه کافی نماید (وندلر^۴، ۲۰۱۱: ۵).

بررسی‌ها نشان می‌دهد در وضعیت کنونی هر قدر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بیشتر شده است، توجه به رعایت حریم خصوصی کاربران کاهش یافته است (ابطحی، ۱۳۸۷: ۱۱). به‌رغم اهمیت این موضوع در حوزه یادگیری الکترونیک، قوانین در این حوزه بسیار مبهم است و قوانین بازدارنده چندانی نیز وجود ندارد (هولند و فیشلر، ۲۰۱۲: ۲۲؛ ژانگ^۵، ۲۰۱۱: ۴۱).

محققین بسیاری از دیدگاه‌های قانونی، اجتماعی و امنیتی، حفظ حریم خصوصی و صیانت از اطلاعات شخصی کاربران را مورد مطالعه قرار داده‌اند (لیکی، ۲۰۱۱: ۴۵؛ استنلی^۶، ۲۰۱۳: ۱۴)؛ اما این موازین کمتر از زاویه دید زبان‌آموزان - که اصلی‌ترین عنصر در سیستم‌های یادگیری هستند - مورد نقد و بررسی قرار گرفته است (استاک‌ول، ۲۰۱۲؛ لوردوفی و مک‌دونالد^۷، ۲۰۱۰). نگرانی‌های نشت اطلاعات شخصی رابطه مستقیمی با تمایل آن‌ها به اشتراک این اطلاعات دارد (کادیل و مورفی، ۲۰۰۰: ۱۱؛ میلر، ۲۰۰۴: ۱۵؛ نیسنباوم^۸، ۱۹۹۸: ۱۰). طبیعی است هر قدر بیشتر نگران نشت اطلاعات باشند، کمتر اطلاعات خویش را به اشتراک می‌گذارند (مارگولیس، ۲۰۰۳: ۳؛ اپیک^۹، ۲۰۰۲: ۷؛ امیرخانی، داود و خضریان، ۱۳۸۸: ۱۲).

1. Zou
2. Chau ; Hylar & Troy Hicks
3. Robleyer Aaron
4. Vander
5. Hollan & Fisher; Zhang
6. Leakey; Stanley
7. Stockwell; Lever-Duffy & McDonald
8. Caudill & Murphy; Miller; Nissenbaum
9. Margulis; Epic

هدف این مقاله شناسایی وضعیت رعایت موازین حاکم بر حفظ حریم خصوصی در آموزش زبان به کمک فناوری‌های نوین توسط مدرسان، شناخت بهتر از نگرش مدرسان و زبان‌آموزان به حریم خصوصی و همچنین جلب توجه زبان‌آموزان به حقوق خود در این زمینه و ایجاد حساسیت در بین مدرسان در خصوص عدم جمع‌آوری بی‌مورد اطلاعات خصوصی زبان‌آموزان و دقت کافی در صیانت از این اطلاعات بوده است.

روش تحقیق

به منظور تعیین نگرش مدرسان زبان‌آموزی به کمک رایانه در مراکز آموزش الکترونیکی، در خصوص حفظ حریم خصوصی زبان‌آموزان و صیانت از اطلاعات شخصی آن‌ها، یک نظرسنجی در ابتدای ترم تحصیلی انجام شد. در این نظرسنجی از ۵۷ مدرس خواسته شد به سؤالات یک پرسشنامه ۱۰ سؤالی در خصوص موازین حریم خصوصی پاسخ دهند. این نظرسنجی بین ۸۰ مدرس آموزش الکترونیکی که در مراکز آموزش الکترونیکی دانشگاه‌های مختلف مشغول به تدریس بودند، توزیع و ۵۷ نفر از ۸۰ نفر در این تحقیق مشارکت جدی نموده و به سؤالات پاسخ دادند.

پرسشنامه‌ای نیز بین ۲۹۸ دانشجوی درس زبان عمومی مراکز آموزش الکترونیکی توزیع گردید. شرکت‌کنندگان در هشت کلاس، در چند مرکز آموزش الکترونیکی در شهر تهران پراکنده بودند. ۹۹ نفر از شرکت‌کنندگان در مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه علم و صنعت ایران و بقیه (۱۹۹ نفر) در سایر مراکز آموزش الکترونیکی مشغول به تحصیل بودند. علت انتخاب این مراکز این بود که تصور می‌شد دانشجویان در این مراکز نماینده کل دانشجویان باشند، زیرا این افراد از سراسر کشور در این مراکز ثبت‌نام نموده و مشغول به تحصیل بودند (اکبری، تاجیک، غفارثمر و کیانی، ۱۳۸۹: ۴). علاوه بر این، پژوهشگر نیز خود در یکی از این مراکز مشغول تدریس بود و این امر، دسترسی به دانشجویان و همکاران را برایش میسر می‌ساخت.

از ۲۹۸ نظرسنجی جمع‌آوری شده، ۴۳ مورد به دلیل ناقص بودن، حذف شد. از ۲۵۵ شرکت‌کننده باقیمانده، ۱۵۱ نفر دختر و ۱۰۴ نفر پسر بودند که میانگین سنی آن‌ها ۱۹/۱ سال بود (انحراف معیار = ۲/۷). شرکت‌کنندگان از رشته‌های مختلفی بودند و از سال اول تا سال چهارم به تحصیل اشتغال داشتند.

نظرسنجی به صورت کاغذی و به زبان فارسی به دانشجویان ارائه شد. نظرسنجی دارای ۱۰ سؤال بود که فضایی نیز برای توضیحات اضافی در نظر گرفته شده بود. به دو دلیل از شکل

فصلنامه علمی - پژوهشی

۴۲

دوره هشتم
شماره ۳
تابستان ۱۳۹۵

کاغذی پرسشنامه استفاده شد. دلیل اول اینکه برخی از این دانشجویان، ورودی‌های جدید بودند و گمان می‌رفت فاقد سواد دیجیتال کافی برای انجام نظرسنجی از طریق اینترنت باشند، و دلیل دوم آن که چون برای شرکت در نظرسنجی فرد بایستی وارد سیستم مرکز آموزش الکترونیکی می‌شد و امکان ردیابی اطلاعات شخصی وجود داشت، از سیستم کاغذی بدون درج مشخصات فردی دانشجو استفاده شد. سپس، اطلاعات از پرسشنامه‌ها استخراج و ثبت گردید. اطلاعات دسته‌بندی شده به شکل نموداری در بخش یافته‌ها به تفکیک ارائه شده است. موضوعات اساسی مورد استخراج از پرسشنامه‌ها عبارت بودند از: استنباط مدرس از حفظ حریم شخصی و جمع‌آوری اطلاعات شخصی در زبان‌آموزی به کمک رایانه؛ نوع اطلاعاتی که زبان‌آموزان نگرانی بیشتری نسبت به افشای آن حس می‌کردند؛ واکنش زبان‌آموزان در برابر جمع‌آوری پست الکترونیکی توسط مدرس؛ و میزان نگرانی زبان‌آموزان از نشت اطلاعات شخصی. میانگین و انحراف معیار در تمامی موارد بالا مورد محاسبه قرار گرفت. درخصوص رابطه جنسیت و میزان رعایت موازین اخلاقی توسط زبان‌آموزان نیز از آزمون کای-اسکوئر استفاده شد که در این خصوص نیز در بخش یافته‌ها توضیح داده خواهد شد.

یافته‌ها

از دید استادان، نتایج نظرسنجی نشان داد بیشتر مدرسان، قوانین حفظ حریم خصوصی افراد در کشورهای مختلف را مطالعه نکرده و درخصوص وجود یا عدم وجود این قوانین در ایران، جستجویی انجام نداده‌اند. حدود ۶۱ درصد (۳۵ نفر) مدعی شدند در صفحه‌ای که اطلاعات شخصی زبان‌آموزان را جمع‌آوری می‌کرده‌اند، این نکته درج شده است که از اطلاعات شخصی زبان‌آموزان فقط برای اهداف آموزشی استفاده می‌شده است. در پاسخ به این پرسش که: «آیا از احتمال سهوی نقض حریم شخصی زبان‌آموزان هنگام برگزاری کلاس‌های اینترنتی نگرانی دارند؟» ۵۱ درصد پاسخ منفی داده، در حالی که ۱۴ درصد به شدت نگران شکایت احتمالی زبان‌آموزان بودند و ۳۵ درصد اظهار داشتند تا حدودی نگران این نکته هستند. حدود نیمی از این مدرسان (۵۴ درصد) معتقد بودند ثبت اطلاعاتی همچون آدرس آی‌پی^۱ زبان‌آموزان، ردیابی سوابق حضور آن‌ها در سایت و ثبت سلاقی زبان‌آموزی آن‌ها جزو اطلاعات شخصی زبان‌آموزان محسوب نمی‌گردد (جدول ۱).

1. IP Address

جدول ۱. استنباط مدرسان از حفظ حریم شخصی و جمع‌آوری اطلاعات شخصی در زبان‌آموزی به کمک رایانه

ردیف	سؤال	درصد	درصد
۱	آیا تا به حال قوانین حفظ حریم خصوصی افراد را مطالعه نموده‌اید؟	بله (۷)	نه (۴۴)
۲	آیا تا به حال در کارگاه‌های اینترنتی در خصوص این قوانین شرکت کرده‌اید؟	بله (۱۲)	نه (۸۸)
۳	اگر پاسخ شما به سؤال قبلی منفی است، در صورت لزوم در خصوص این قوانین چگونه اطلاعات لازم را کسب می‌کنید؟	رسانه‌های جمعی (۳۳)	صحبت با همکاران (۴۲) سایر (۲۵)
۴	هنگام جمع‌آوری اطلاعات از زبان‌آموزان چه اقداماتی انجام می‌دهید؟ به زبان‌آموزان اطلاع می‌دهید؟	اطلاعات شخصی آنها فقط برای اهداف آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد (۶۱)	اطلاعات شخصی آنان در جایی امن حفظ و نگهداری خواهد شد (۴۰) این اطلاعات ربطی به نمره ندارد (۴۴)
۵	آیا فکر می‌کنید دخیره فعالیت‌های آموزشی زبان‌آموزان ناقض حریم خصوصی آنان است؟	بله (۱۷)	نه (۵۴)
۶	آیا هنگام تدریس زبان به شیوه الکترونیکی، نگران نقض سهوی حریم خصوصی زبان‌آموزان هستید؟	بله، خیلی زیاد (۱۴)	کمی (۳۵)
۷	وقتی مطمئن نیستید به حریم خصوصی تجاوز می‌کنید، چه می‌کنید؟	از وکیل می‌پرسم (۳۰)	بر حسب دانش خویش عمل می‌کنم (۵۶) سعی می‌کنم ارتباط دیجیتالی سایر (۷) نداشته باشم (۷)

فصلنامه علمی - پژوهشی

۴۴

دوره هشتم
شماره ۳
تابستان ۱۳۹۵

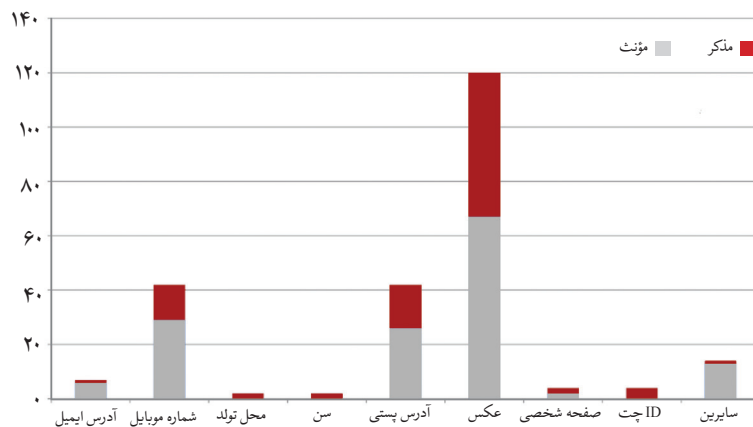
همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، بیش از نیمی از مدرسان زبان‌آموزی به کمک رایانه، هنگام مواجهه با اطلاعات شخصی زبان‌آموزان، تردیدی به خود راه نمی‌دادند. بنابراین نتایج این تحقیق نشان داد در حالی که به اکثر این مدرسان هیچ‌گونه تذکری در خصوص حفظ حریم خصوصی زبان‌آموزان داده نشده بود، معتقد بودند تاکنون حریم خصوصی زبان‌آموزان خویش را نقض نکردند. در همان نظرسنجی، ۴۷ نفر از شرکت‌کنندگان (۸۲ درصد) معتقد بودند اطلاعات شخصی زبان‌آموزان امن است که این امر، نشانه اعتماد مدرسان به سیستم اینترنتی مورد استفاده آنهاست.

به منظور بررسی ابعاد دیگر، این سؤالات را طرح نمودیم: نظر زبان‌آموزان در این خصوص چیست؟ نگرانی‌های زبان‌آموزان در این خصوص چیست؟ و دید زبان‌آموزان در ارتباط با اطلاعات شخصی خود در این سیستم‌های یادگیری چیست؟

مهم ترین و جالب ترین یافته ها از دیدگاه زبان آموزان، دغدغه ها و نگرانی های آن ها درخصوص اطلاعات شخصی و حریم خصوصی آنان بود. در سؤال هشتم نظرسنجی از زبان آموزان خواسته شد یکی از اقلام اطلاعات شخصی خود که تمایلی به ابراز آن ندارند را اعلام نمایند. از میان ۲۳۷ پاسخ معتبر، حدود نیمی از پاسخ دهندگان (۵۱ درصد) اعلام کردند درخصوص درج تصویر خود نگرانی شدید دارند. شماره تلفن همراه و آدرس پستی در مرحله دوم و با اختلاف سطح بسیار پائین تر (دوم) (۱۶ درصد) قرار داشت. (نمودار ۱)

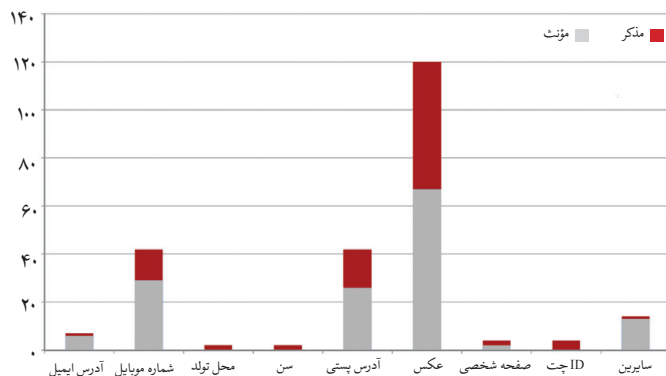
شرکت کنندگان

نمودار ۱. افشای اطلاعات و میزان نگرانی زبان آموزان

هم چنین اطلاعات پرسش شماره ۹ نشان داد سن، دارای کم ترین حساسیت (۴۷ درصد) برای افشای آن در محیط آموزش الکترونیکی بود. از لحاظ کم اهمیتی، صفحه شخصی اینترنتی (۲۳ درصد) و پست الکترونیکی (۱۹ درصد) به ترتیب دارای اولویت بودند. این نتایج با آنچه در پرسش شماره هشت گنجانده شده بود، یعنی سن، محل تولد و نشانی صفحه شخصی در اینترنت (۲ درصد) و نشانی پست الکترونیکی (۳ درصد) تطابق داشت. سن، محل تولد و نشانی صفحه شخصی در اینترنت (۲ درصد) و آدرس پست الکترونیکی (۳ درصد) از مواردی بودند که در پائین ترین درجه اهمیت قرار داشتند. از دلایل ذکر شده توسط زبان آموزان دریافتیم که آن ها به دلیل سهولت دسترسی و نیازهای درسی، موافق با جمع آوری اطلاعات شخصی خود بودند (نمودار ۲).

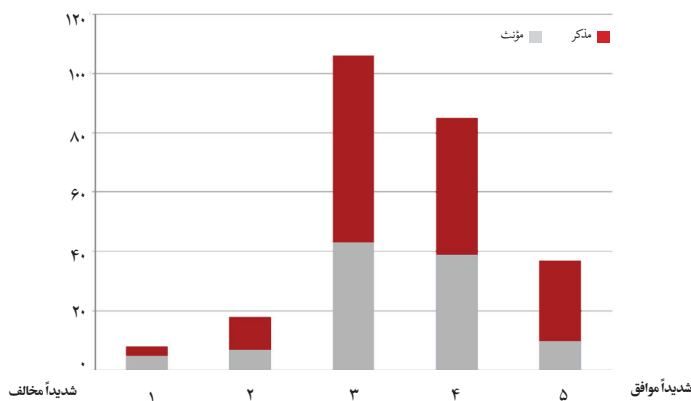
شرکت‌کنندگان

نمودار ۲. واکنش زبان‌آموزان در برابر جمع‌آوری نشانی پست الکترونیک
(میانگین: ۳/۴۹، انحراف معیار = ۰/۹۳)

در این نظرسنجی به ثبت و ضبط اطلاعات ورود و خروج از سیستم یادگیری، سلاقی یادگیری و نتایج آزمون‌ها توسط مدرسان نیز توجه شد. ابتدا گمان می‌رفت زبان‌آموزان از انجام این کنترل‌ها توسط مدرسان ناراضی باشند، اما داده‌های به دست آمده حاکی از آن بود که دانشجویان به ضرورت انجام چنین کنترل‌هایی توسط استادان واقف بودند. در مجموع ۴۱ درصد از پاسخ‌دهندگان از کنترل عملکرد خویش توسط مدرسان رضایت داشتند (نمودار ۳).

شرکت‌کنندگان

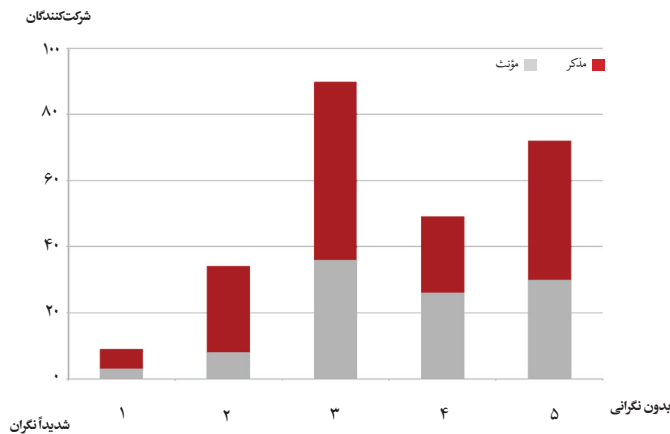
نمودار ۳. واکنش زبان‌آموزان به جمع‌آوری نشانی پست الکترونیکی
(میانگین: ۳/۳۶، انحراف معیار = ۱/۰۸)

با توجه به اخبار مکرر در خصوص هک شدن سایت‌های اینترنتی و افشای اطلاعات کاربران به خصوص اطلاعات حساب‌های بانکی، خواستیم نظر زبان‌آموزان را در خصوص امنیت اطلاعات شخصی خویش در کلاس‌های مجازی جویا شویم. تصور می‌شد زبان‌آموزان از افشای چنین اطلاعاتی بسیار نگران باشند، اما همان‌طور که نمودار شماره ۴ نشان می‌دهد، دانشجویان نسبت به حفظ امنیت اطلاعات خویش توسط مدرسان اطمینان داشتند.

نمودار ۴. نگرانی زبان‌آموزان از نشت اطلاعات شخصی
(میانگین: ۳/۵۶، انحراف معیار: ۱/۱۷)

در نظرسنجی از زبان‌آموزان خواسته شد اعلام کنند آیا ترجیح می‌دهند از سیستم پیام کوتاه برای اهداف آموزشی استفاده شود یا پست الکترونیک؟ با توجه به این‌که تلفن همراه وسیله‌ای بسیار شخصی و خصوصی تلقی می‌گردد، گمان می‌رفت بیشتر زبان‌آموزان استفاده از پست الکترونیک را بر سیستم پیام کوتاه ترجیح دهند، اما اطلاعات به دست آمده نشان داد ۶۴ درصد از پاسخ‌دهندگان ترجیح می‌دادند از طریق پیام کوتاه مورد ارتباط قرار گیرند، ۵۸ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام کردند پیام کوتاه در هر ساعتی از شبانه‌روز می‌تواند به آن‌ها ارسال شود، ۲۲ درصد عصرها را ترجیح می‌دادند و ۱۷ درصد وقت ظهر. این یافته نشان از فراگیر بودن استفاده از پیام کوتاه توسط زبان‌آموزان داشت که از آن می‌توان به عنوان ابزاری مفید برای اهداف آموزشی بهره برد.

در خصوص جنسیت، تصور می‌شد تفاوت معناداری بین دختران و پسران در رعایت اصول اخلاقی در هنگام زبان‌آموزی به کمک رایانه وجود داشته باشد. اما پس از انجام آزمون کای اسکوئر بر روی نتایج پرسشنامه، تفاوت معناداری در خصوص تأثیر جنسیت مشاهده نگردید.

بحث و نتیجه‌گیری

از نتایج به دست آمده چنین می‌توان نتیجه‌گیری کرد که مسئولیت سنگینی در زبان‌آموزی به کمک رایانه بردوش زبان‌آموزان و مدرسان قرار دارد. استادان در نظرسنجی نشان دادند از این‌که ممکن است در هنگام آموزش به حریم خصوصی زبان‌آموزان وارد شوند، آگاهی ندارند. با توجه به اینکه این نکته ممکن است در آینده برای مدرسین مشکل‌ساز باشد، انجام تحقیقات بیشتر و جلب توجه مدرسان به این نکته ضروری است (قاسمی و امامی‌مبیدی، ۱۳۹۴: ۴۲). بنابراین، بایستی نسبت به نحوه و میزان تعامل مدرس با زبان‌آموز توجه شود. یعنی ممکن است به واسطه عدم توجه به این نکته، اقدام به جمع‌آوری اطلاعاتی از زبان‌آموزان نمایند که حق جمع‌آوری آن‌را نداشته‌اند. اطلاعاتی همچون تصویرپرسنلی دانشجو، نشانی و شماره تلفن همراه، از جمله اطلاعات حساس به حساب می‌آیند و لازم است مدرس پیش از جمع‌آوری این اطلاعات، در خصوص موازین قانونی و اخلاقی آن اندیشه کند.

همچنین باید به زبان‌آموزان نیز در ارایه یا عدم ارایه اطلاعات شخصی حق انتخاب داد. همان‌طور که ما به عنوان مدرس وظیفه داریم از اطلاعات شخصی زبان‌آموزان صیانت کنیم، به همان شکل نیز به عنوان یک کاربر انتظار داریم از اطلاعات شخصی مان در اینترنت صیانت شود. علاوه بر این، مدرسان نیز نباید از این اعتماد زبان‌آموزان استفاده نادرست نمایند. لازم است مدرس و زبان‌آموز به صورت حرفه‌ای عمل کرده و شأن کلاس و درس را رعایت نمایند. همچنین حتی‌الامکان بهتر است آن دسته از سیستم‌های آموزش مجازی را در اختیار زبان‌آموزان قرار داد که دارای یکپارچگی، امنیت و سهولت کاربرد باشند تا این امکان برای زبان‌آموزان فراهم شود که بدون نگرانی از افشای اطلاعات محرمانه به فعالیت آموزشی بپردازند.

نکته‌ای که در این مقاله مورد بررسی قرار نگرفت، این بود که اساساً مدرسان چه نیازی به اطلاعات شخصی دانشجویان دارند؟ لزوم ثبت و جمع‌آوری شماره تلفن همراه و عکس زبان‌آموزان چیست؟ ممکن است پست الکترونیک وسیله‌ای ضروری باشد، اما آیا به راستی برای نیل به اهداف آموزشی به این اطلاعات نیاز داریم؟ پس باید این حریم شخصی توسط متخصصین امر، تبیین و یکپارچه‌سازی شود.

در ابتدای مقاله پیش‌فرض‌هایی داشتیم، اما بیشتر آن‌ها در عمل درست نبودند. به‌طور مثال تصور کردیم زبان‌آموزان نگران جمع‌آوری اطلاعات شخصی خود توسط مدرسان باشند، اما در عمل ثابت شد چنین نگرانی‌ای وجود ندارد. اگرچه جمع‌آوری و صیانت از اطلاعات خصوصی

در بسیاری از کشورها مانند ایالات متحده و اروپا بسیار مهم است (شیری و شمسی، ۱۳۹۴: ۳۳) اما در کشور ما، زبان آموزان به مدرسان اعتماد دارند و نگران افشای اطلاعات محرمانه خویش نیستند، پس می‌توان از این تحقیق برای تقویت رعایت اخلاق توسط مدرسان استفاده نمود. با وجود تجربه فراوان محقق در آموزش زبان در محیط‌های مجازی، نباید فراموش کرد که احترام به افکار و تعلقات خاطر زبان آموزان و صیانت از اطلاعات ایشان موجب آرامش خاطر دانشجویان می‌گردد، و نیز لازم به توجه است که این افکار خود نیاز به تحقیق و تفحص بیشتری دارند.

نظرسنجی صورت گرفته تنها از دانشجویان درس زبان و مدرسان این درس، در محیط یادگیری الکترونیک انجام شد. اما ممکن است عواملی بر نتایج به دست آمده تاثیرگذار باشند که با تحقیق بیشتر، می‌توان بر این عوامل غلبه کرده و تصویر بهتری از وضع موجود به دست آورد، همچنان که ممکن است یافته‌های این تحقیق در فرهنگ‌ها و کشورهای دیگر بسیار متفاوت باشد. برای نمونه، در فرهنگ ایرانی، کلاس‌های درس از ابتدا معلم محور است و از شاگردان خواسته می‌شود به معلم خویش احترام بگذارند. شاید همین دلیل باعث اعتماد زبان آموزان به مدرسان در خصوص صیانت از اطلاعات شخصی آن‌ها می‌شود. مدرسان نیز باید به این اعتماد احترام گذاشته و پاسدار آن باشند. اگرچه ممکن است مدرسان دروس دیگر نیز نظراتی متفاوت با یافته‌های این تحقیق داشته باشند، اما باید به این نکته توجه داشت که حریم خصوصی کاربران مورد توجه قرار گیرد و در هنگام جمع‌آوری اطلاعات از زبان آموزان، به دغدغه‌های آنان نیز توجه شود. یادگیری مؤثر زمانی صورت می‌گیرد که از اطلاعات زبان آموزان صیانت شده و از این اطلاعات به درستی و در جهت اهداف زبان‌آموزی استفاده شود.

این مقاله، به موازین اخلاقی در زبان‌آموزی به کمک رایانه پرداخت. حوزه موازین اخلاقی در بسیاری از موارد مورد غفلت اکثر پژوهشگران واقع شده است. همچنین موضوعات عمده در این حوزه همانند حفظ حریم خصوصی و صیانت از اطلاعات شخصی زبان آموزان، هم از دید خودشان و هم از دید مدرسان مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های حاصل از دو نظرسنجی نشان داد با وجودی که بیشتر مدرسان اطلاعات دقیقی از حریم خصوصی زبان آموزان ندارند، اما در رعایت این اصول به خود اطمینان دارند، زیرا بر این باورند اطلاعات زبان آموزان به شکل ایمن ذخیره‌سازی شده است. زبان آموزان به‌رغم نگرانی‌هایی که در خصوص افشای عکس و شماره تلفن همراه در فضای مجازی داشتند، اما به استادان خود اعتماد داشته و این اطلاعات را به راحتی در اختیار آنان قرار می‌دهند.

سپاس‌گزاری

در پایان از کلیه استادان آموزش زبان در مراکز آموزش الکترونیکی و نیز دانشجویان این مراکز که فرم‌های نظرسنجی را تکمیل نموده و مشارکت داشتند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

فصلنامه علمی - پژوهشی

۵۰

دوره هشتم
شماره ۳
تابستان ۱۳۹۵

منابع

- ابطحی، سیدابراهیم (۱۳۸۷). چارچوبی برای آموزش دروس دانشگاهی اخلاق در فناوری اطلاعات. فصلنامه اخلاق در علم و فناوری. ۳ و ۴، ۲۷-۳۸.
- اکبری، رامین؛ تاجیک، لیلا؛ غفارتمر، رضا؛ کیانی، غلامرضا (۱۳۸۹). تنش های اخلاقی در کلاس های آموزش زبان انگلیسی: تأثیر جنسیت و سابقه تدریس معلمان. فصلنامه اخلاق در علم و فناوری، ۴، ۱۱-۱.
- امیرخانی، علی؛ داود، وحید؛ و خضریان، سعید (۱۳۸۸). رابطه بین اخلاق در اینترنت و مشخصات فردی دانشجویان. فصلنامه اخلاق در علم و فناوری، ۳ و ۴، ۶۶-۵۷.
- پورنقدی، بهزاد (۱۳۸۸). اخلاق در فناوری اطلاعات و آسیب شناسی اخلاق ارتباطات. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۲۱-۲۸، ۲۱-۲۸.
- بشیر، حسن؛ و هراتی نیک، محمدرضا (۱۳۹۰). الگو مفهومی ارزیابی فرهنگی - اخلاقی راه حل های فناوری اطلاعات. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۶ (۱)، ۳۴-۲۵.
- شبییری، سیدمحمد؛ و شمسی، زهراسادات (۱۳۹۴). تحلیلی بر برنامه درسی میان رشته ای آموزش محیط زیست در آموزش عالی. فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، ۷ (۳)، ۱۴۵-۱۲۷. <http://dx.doi.org/10.7508/isih.2015.27.005>
- فراهانی، محمد؛ جام لیلا، بهادر (۱۳۹۰). بررسی تطابق پرسنل آموزشی با اصول اخلاقی در دانشگاه شاهد. اصول اخلاقی در فناوری، ۱، ۱-۱۰.
- قاسمی، علی اصغر؛ و امامی مبینی، راضیه (۱۳۹۴). نقش و جایگاه مطالعات میان رشته ای در رشد و توسعه علوم انسانی در کشور. فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، ۷ (۴)، ۱۹-۱. <http://dx.doi.org/10.7508/isih.2015.28.001>
- Beatty, K. (2010). *Teaching & researching: Computer-assisted language learning (Applied Linguistics in action)*. London, UK: Routledge.
- Caudill, E., & Murphy, P. (2000). Consumer online privacy: Legal and ethical issues. *Journal of Public Policy and Marketing*, 19(1), 7-19.
- Chau, T. T. (2013). *Computer assisted language learning and learning retention*. Create Space Independent Publishing Platform.
- EPIC, Electronic Privacy Information Center (2002). *Public opinion on privacy*. Retrieved July 25, 2008, from <http://www.epic.org/privacy/survey/default.html>
- Holland, M., & Fisher, P. (Eds). (2012). *The path of speech technologies in computer assisted language learning: From research toward practice*. Rutledge Studies in Computer Assisted Language Learning. Florence, KY: Routledge.
- Hyler, J., & Hicks, T. (2014). Create, compose, connect!: *Reading, writing, And learning with digital tools*. Routledge

فصلنامه علمی - پژوهشی

۵۱

استفاده از فناوری های
نوین در تدریس ...

- Leakey, J. (2011). Evaluating computer-assisted language learning: *An integrated approach to effectiveness research in CALL*. Peter Lang International Academic Publishers
- Lever-Duffy, J., & McDonald, J. (2010). *Teaching and learning with technology*. Pearson
- Margulis, S. T. (2003). Privacy as a social issue and behavioral concept. *The Journal of Social Issues*, 59(2), 243–261. <http://dx.doi.org/10.1111/1540-4560.00063>
- Miller, S. (2004). Law and HCI. In: Bainbridge, W. (Ed.). *Berkshire encyclopedia of human-computer interaction*. (Vol. 1), (pp. 413–420). Great Barrington, MA: Berkshire.
- Nissenbaum, H. (1998). Protecting privacy in an information age: The problem of privacy in public. *Law and Philosophy*, 17, 559–596.
- Roblyer, M., & Aaron, H. (2012). *Integrating educational technology into teaching*. Pearson.
- Stanley, G. (2013). *Language learning with technology: Ideas for integrating technology in the classroom*. Cambridge Handbooks for Language Teachers, Cambridge University Press.
- Stockwell, G. (Ed.). (2012). *Computer-assisted language learning: Diversity in research and practice*. Cambridge University Press..
- Thomas, M., Reinders, H., & Warschauer, M. (Eds.). (2012). *Contemporary computer-assisted language learning*. Contemporary Studies in Linguistics, Bloomsbury Academic.
- Vander Ark, T., & Wise, B. (2011). *Getting smart: How digital learning is changing the world*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Zhang, F. (2011). *Computer-enhanced and mobile-assisted language learning: Emerging issues and trends*. IGI Global. <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-61350-065-1>
- Zou, B. (2012). Computer-assisted foreign language teaching and learning: *Technological advances*. IGI Global.

فصلنامه علمی - پژوهشی

۵۲

دوره هشتم
شماره ۳
تابستان ۱۳۹۵